

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Notranja situacija

Iz predavanja dr. Lazarja Markovića v Zagrebu.

(Konec.)

Ko so prišli Radićevi poslanci v Beograd in ko je bilo verificiranih prvih dvajset mandatov, so ti poslanci prisegli, niso pa sodelovali pri skupščinskem delu. Zdelo se je, kakor da imajo nalog, da sploh ne smejo sodelovati v narodni skupščini. Kakor znano, je opozicijski blok še pred sprejetjem proračuna vodil obstrukcijo. Poslanci Koroščeve in Spahine skupine, demokrati in zemljoradniki so skoraj izgubili sapo, toda niti en radićevci ni odprl ust. Ako so radićevci že prišli v narodno skupščino, bi bilo naravno, da spregovorijo vsaj eden, toda to se ni zgodilo. Ko se je formirala sedanja Pašić-Pribičevićeva vlada, ko se je razpravljalo o verifikaciji ostalih Radićevih mandatov, ni odprl ust niti en radićevski poslanec. To je zelo simptomatično.

Razcep demokratske stranke.

Radikalna vlada, ki je uživala zaupanje relativne večine v skupščini, je vodila državne posle eno celo leto. Toda v Radićevi stranki se je pojavil preokret. Poslanci Radićeve skupine so po dolgih pogajanjih z opozicijskimi strankami, zlasti z demokratsko, končno sklenili, da pridejo v Beograd. In tako se je zgodilo, da so bili v narodni skupščini naenkrat vsi narodni poslanci in vse skupine. Pred tem pa se je dogodilo nekaj, kar je zelo vplivalo na razvoj situacije. Demokratska stranka se je razcepila na dva dela: Pribičevićovo krilo, ki ni odobravalo sporazumevanja z Radićevo skupino in Davidovićevo krilo, ki je proglasilo padec radikalne vlade kot svoj glavni smoter in šele na drugem mestu in nejasno sporazum s Hrvati. Pribičevićeva skupina ni bila dovolj močna, da zasigura radikalni stranki in sebi večino, ker so izpadli iz tedanje kombinacije muslimani iz Južne Srbije in nemški poslanci.

Ostavka vlade.

G. Pašić je 27. marca podal ostavko. Po par dneh je bila sestavljena koalicija Pašić-Pribičević, ki je vladala nekaj dni, 8. aprila pa je tudi ona podala ostavko, ker ni mogla nositi odgovornosti za državno politiko in ker ni bila popolnoma prepričana, da more vladati s tem parlamentom. Ostavka g. Pašića je zelo karakteristična. Z ozirom na zelo

delikatno vprašanje prihoda Radićevih poslancev v narodno skupščino in z ozirom na možnost sporazuma s Hrvati, kakor se je trdilo v opozicijskih vrstah, je g. Pašić stiliziral svojo ostavko drugače nego je običaj v parlamentarnih državah. Da ni šlo za tako veliko vprašanje, ki se dotika največjih interesov naroda in države, bi mogel g. Pašić svojo ostavko stilizirati tako-le: Čast mi je predlagati Vašemu Veličanstvu, da razpusti narodno skupščino in da razpiše volitve. Ako mi Vaše Veličanstvo tega ne odobri, podajam ostavko.

Z ozirom na resnost situacije gosp. Pašić ni hotel predstaviti kroni položaja na ta način, temveč je podal ostavko in pred vladarju, da prouči situacijo in da sporazumno s predstavniki poedinih strank presodi razplet situacije. G. Pašić je kot predstavnik radikalne stranke v imenu koalicije predlagal kralju volitve. Toda to je bil samo njegov predlog po ostavki. Kralj je sprejel Pašićevo ostavko in se pričel posvetovati.

Pašićev predlog.

Kakor znano, so bila ta posvetovanja deloma tajna in nihče ne ve točno, kaj se je govorilo med krono in poedinimi politiki. Toda nasproti temu obstojajo dejstva, ki niso tajna:

Na eni strani je g. Pašić s Pribičevićevo skupino predlagal kralju apel na narod in sicer zato, ker je precejšen del demokratske stranke, ki je bil izvoljen na programu sedanje državne ustave in na podlagi resolucij in sklepov političnih organov te stranke, spremenil politiko. Kakor je razvidno iz Davidovićevega proglasa, zahteva korenito spremembo državne ureditve. G. Pašić smatra, da mora ljudstvo odobriti eventualno spremembo političnega prepričanja poslanca in političnih skupin, ako hočejo imeti moralno avtoriteto. Tako bi moral dobiti g. Davidović potrditev od svojih volilcev za svojo novo orientacijo. To je razlog, zakaj je g. Pašić predlagal volitve in izjavil, da je narod po njegovem mišljenju še vedno za sedanjo državno ureditev in da sprememba političnega mišljenja posameznih poslancev ne more zmanjšati avtoritete ustave.

Drugo dejstvo, radi katerega je g. Pašić

predlagal volitve, je to, da je Radićeva stranka zapustila svojo abstinenčno politiko in je prišla v narodno skupščino, ni pa spremenila svojega programa. Sedaj je vprašanje, ako je sploh mogoče, da neka stranka, ki je z ene strani ostala pri svojem integralnem programu, na svojem dosedanem stališču, z druge strani pa je prišla v skupščino, da li je mogoče, da stopi celo v vlado z drugimi strankami, ki imajo diametralno nasprotni program? To vprašanje je bilo na dnevnem redu ves čas zadnjega posvetovanja. Ako bi bila Radićeva stranka z Davidovičem, Koroščem in bosanskimi muslimani izdelala drug program, ki bi bil v skladu s sedanjo ustavo, je verjetno, da bi bila situacija čistejša in jasnejša. Na eni strani bi stala skupina radikalcev in samostojnih demokratov, ki zahteva izvedbo ustave in dopušča njeno revizijo še le pozneje, ako se uvidi, da ustava v čem res ni dobra. Na drugi strani pa kombinacija, ki predlaga nejasno in zavito gotove spremembe v ustavi in ne podaja nobene slike, kako bi naša država izgledala, ako se izvedejo te spremembe.

Davidovićevo neuspeh.

Nudila se je zelo lepa prilika in mi v Beogradu smo pričakovali, da se to zgodi, ker smo mislili, da gre za resno stvar. Ta prilika je bila, ko je prišel g. Davidović v Zagreb na zbor demokratske stranke. Mislili smo, da se bo ta zbor spremenil v manifestacijo, kateri bo prisostvoval celokupni blok in da se bo na tem zboru priznala monarhija in ustava in da se bo zahtevala revizija ustave legalnim parlamentarnim putem.

Toda Davidović ni imel tega uspeha. S strani bloka ga ni sprejel nihče. Govoril je na shodu demokratske stranke, v svojem govoru pa je pazil, da ni zašel na teren revizije ustave.

Zmedenost opozicije.

Po tem shodu se je videlo, da nima opozicijski blok nič konstruktivnega in da vodi njegove člane edina negativna težnja: onemogočiti dosedanjim pravcem notranje politike. Kakšna naj bi bila potem država, o tem vprašanje niso složni. To dokazujejo tudi njihovi proglašaji. Korošček klub je izdal proglas, ki je napram dosedanjim izjavam najekstremnejši sklep te politične stranke. V tem proglasu se sklicuje Korošček klub na ženevske sklepe (v novembru 1918) in poudarja, da smatra slovenski del našega naroda kot poseben narod, čegar nacionalnost se mora

čuvati in zasigurati z državno ureditvijo. Koroščeva skupina pravi, da je to njen državno-pravni program in da so ta program sprejele ostale skupine opozicijskega bloka in na koncu zahteva za slovenski narod samostojno državo v okvirju naše sedanje države, z drugimi besedami zahteva konfederativno ureditev naše države.

Davidović pravi v svojem proglasu, da je za plemenski sporazum, na drugem mestu pa pravi, da ne odstopa niti za las od narodnega edinstva Srbov, Hrvatov in Slovencev. To je kontradikcija. Res, bila bi velika Davidovičeva sposobnost, ako bi mogel formirati državo, ki bi ohranila integralno edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev z istočasnimi državnimi avtonomijami na plemenski podlagi.

Radićevo veleizdajstvo.

Radić ni podal do sedaj nobene izjave o kaki spremembi svojega programa. In ne samo to. Z ozirom na Radićevo stranko se je situacija zelo poslabšala s tem, ker je Radić ušel v inozemstvo, kjer je iskal pomoči za svoje namere. Ako nekdo prosi v inozemstvu pomoči za razmere v lastni domovini, ako prosi pomoči pri tujih, ki niso vedno naši prijatelji in o katerih morem reči, da so naši nasprotniki, je to najmanj nekorektnost z nacionalnega stališča ne glede na kazenski zakon. Radić trdi, da ne dela proti svoji državi in vendar je šel v inozemstvo, šel je v Moskvo. Spričo vsega tega je jasno, da opozicijski blok ni mogel nuditi kroni nič tako realnega in konkretnega, kar bi mogel kralj sprejeti kot podlago za sestavo vlade. V tem je slabost Davidovičevih kombinacij. Davidović ni mogel dobiti podpore samo za rušenje, ako ni imel podpore za zgradbo onega, kar bi moral zgraditi po rušenju. Zato kralj ni mogel poveriti Davidoviću sestave vlade.

Nova Pašičeva vlada.

Pašić in Pribičević sta predlagala za rešitev krize apel na narod, razpust narodne skupščine in poziv volilcem, da s svojim glasovanjem dokažejo, ako so za nadaljevanje te politike oziroma, ako je treba kaj spremeniti. Kralj ni želel volitev iz izvestnih razlogov in dasiravno kralj po naši ustavi ni pravno odgovoren, vendar se kraljeva beseda spoštuje. Krona je izrazila željo, da je treba na kak način situacijo odložiti do jeseni, da se vidi, ako res ni nobenega drugega izhoda. In krona je poverila Pašiću mandat za sestavo nove koalicijske vlade in zahtevala verifikacijo Radićevih mandatov in potem zaključek skupščine, da se more medtem mirneje presoditi politična situacija. Pašičeva vlada se je predstavila narodni skupščini in je bila v njej dva dni. Ako bi bil jaz opozicionalec in bi hotel vreči to vlado, bi to storil že prvi dan ali najkasneje drugi dan. Ko se je prvi dan sestala narodna skupščina, da določi dnevni red, je mogla opozicija predložiti za dnevni red deklaracijo vlade. Opozicija tega ni storila. To je dalo moralno moč Pašičevi vladi, da vztraja. Drugi dan je neki zemljoradniški poslanec nad tri ure spraševal skupščinskega predsednika o raznih stvareh in nikomur ni padlo v glavo, da bi vprašal, ako ima vlada zaupanje parlamenta ali ne. V taki situaciji je Pašić mirno in hladno po verifikaciji radićevskih mandatov prebral ukaz o zaključku skupščine.

Začasna rešitev.

Na vsak način je gotovo, da je vsaka vlada, ki nima podpore v parlamentu, politično slaba. Tudi sedanja vlada je politično zelo slaba. Toda ona je prava vlada, ki ima isto legalno avtoriteto kakor vsaka druga

vlada, ker ji narodna skupščina ni izrekla nezaupnice. Skupščina je zaključena v smislu ustave in s postavnega stališča se ne more Pašičevi vladi nič očitati, toda politično je ta kabinet zelo slab, ker ne more izvršiti nobene večje akcije, ker najbrže nima za seboj večine. Gosp. Pašić je vedel, da mora priti do take situacije. Zato smatra to rešitev kot začasno stanje do rešitve: ali razpust skupščine, ali pa sestava nove vlade.

Stališče radikalne stranke.

Mi v radikalni stranki nikakor ne mislimo, da se bodo naše notranje težkoče hitro in lahko rešile. Mi smatramo — in to je aksiom naše politike — da je naša ujedinjena kraljevina zgodovinska tvorba, pri katere ustvaritvi so sodelovali mnogoštevilni vzroki. Njenega postanka ne more nihče dovesti na pravno osnovo, na kak dogovor med plemeni in narodi. Nobena država se ne ustvari z dogovori, ker se vsak dogovor lahko razveljavi in potem ne bi bilo države. Država je celota, ki po svoji ustvaritvi ni več odvisna od volje onih, ki so jo ustvarjali. Ko je Bismarcku uspelo ustvariti ujedinjeno Nemčijo, je drugi dan ni mogel več razdreti. Ker smatramo, da je naša kraljevina ustvarjena za vse čase — razven v slučaju, da nas napade kaka velika zunanja sila, kar pa ni v izgledu — bo znala živeti in odstraniti vse ovire, ki so ji na potu. Zato odločno izjavljamo in vedno poudarjamo, da ne moremo sprejeti politike sporazuma treh plemen ali treh narodov v smislu nekakega dogovora. Kljub temu pa ne zavračamo nezadovoljstva v delu našega naroda s sedanjo državno ureditvijo. Zavedamo se, da obstoja to nezadovoljstvo in bi bili zelo srečni, ko bi mogli odstraniti to nezadovoljstvo in izvršiti ono, kar smatramo za neobhodno potrebno za razvoj in napredek naše ujedinjene države. Odstranitev nezadovoljstva pa ni odvisna samo od nas, temveč tudi od onih, ki so nezadovoljni. Tudi oni morajo računati z razmerami na drugi strani. Tudi oni morajo imeti v vidu interese celote. Marsikaj se govori na eni in na drugi strani, toda za radikalno stranko morem izjaviti, da posveča največjo pažnjo ravno takozvanemu hrvatskemu vprašanju.

Sedanja koalicija ne pomeni nobene borbe proti Hrvatom in Hrvatstvu. Take politi-

ke noče voditi radikalna stranka in po mojem mišljenju tudi ne Pribičeviću prijatelj. Kako bi izgledalo, ako se prične borba med Srbi in Hrvati ali borba proti Hrvatom in Slovincem? Potem ne bi bilo države in mi bi bili sovražniki. Toda mi želimo, da se zedinimo in da živimo kot bratje.

Pomen novih volitev.

Najnaravnější izhod iz te situacije je apel na narod. Jaz in moji prijatelji smo iznenadeni, da se opozicijski blok protivi zaključku skupščinskega zasedanja. To ni bila politika naše stranke. Naša stranka je predlagala razpust skupščine. Ta predlog ni bil sprejet. Našla se je začasna rešitev. Sestavila se je vlada ki vodi državne posle in o kateri se še ne ve, ako bo vodila volitve. Zato opozicijski blok nima povoda, da se jezi. Tudi ne v slučaju razpisa volitev. Volitve so vendar prilika za volilce, da povedo svoje mišljenje. Volilni zakon in ustava vsebujejo vse garancije za svobodno izražanje volilcev. Nobenemu se ni treba bati nobenega nasilja. Izkušnja je pokazala, da so najekstremnejši elementi, zlasti na Hrvatskem, glasovali za svojo skupščino in nihče jih ni ovrnil. Ne verujemo, da bodo volitve rešile vsa vprašanja, toda na vsak način bodo izboljšale situacijo. Volitve bodo dale nove elemente za rešitev situacije. Naše prepričanje je, da so volitve najboljši izhod iz sedanjega položaja. Volilci vseh strank so čuli izjave vseh strank. In mirani so dovolj. Morda je samo v Davidovičevi skupini nejasnost. Pri bodočih volitvah bomo videli, kako bo ljudstvo reagiralo na vse te pojave. Verujemo, da bodo volitve potrdile obstoj onih sil v narodu, ki so glasovale za sedanjo ustavo. To je naše globoko prepričanje. V tem prepričanju smo stavili kroni predlog in v tem prepričanju bomo stopili pred ljudstvo. Na podlagi poročil, ki smo jih prejeli od svojih strankinih organizacij, smo popolnoma prepričani, da bodo te sile zadostovale za ohranitev ustave. Radujemo se, da je stranka, ki se imenuje separatistična, prišla v Beograd. Ta stranka naj najprej malo sodeluje v opoziciji, kjer bo bolje spoznala Beograd. In naj najprej presodi gotova dejstva, ki tvorijo zgodovinsko stvarnost, pa se bo potem morda našla prilika za sporazum in morda tudi za kakšno spremembo, kajti niti ustava ni nedotakljiv evangelj.

NRS proti nasilju

državno ureditev, kar mora biti sveta dolžnost vsakega poštenega državljana.

Ako bo stala nasprotna stran na terenu zakona, ako se bo v boju za svoje stališče posluževala svobodne, objektivne, poštene javne diskusije, bo imela možnost, da pridobiva ljudstvo za svoje ideje.

Ako pa zapusti nasprotna stran teren legalnosti — v tem pravcu so se pokazale že izvestne težnje — bo prišla v sukob s pozitivnimi zakoni. Nasprotniki zakonov morejo to imenovati tudi »nasilje«, kajti njim kot nasprotnikom zakona ne preostaja po javnem zanikanju zakonov noben drug teren.

Radikalna stranka ni danes v položaju borbe za kako neobstoječe politično stanje. Prepričana, da je to stanje dobro in koristno za narod in za državo, smatra, da ima v zakonskih predpisih dovolj sredstev za borbo. Za Narodno radikalno stranko je vsako nasilje zločin proti pravnemu redu in državi. Radikalna stranka se bo odločno borila proti vsakemu nasilju s katerekoli strani.

Stališče Narodne radikalne stranke glede države in njene notranje ureditve je znano, vendar je dobro, ako ponovimo v sedanjem času, ko se pripravljajo nova posvetovanja, njena tozadevna načela.

Ker vidi Narodna radikalna stranka v narodnem in državnem edinstvu Srbov, Hrvatov in Slovencev temelj za zdravo, napredno in svobodno politično bodočnost celokupnega troimenega naroda, ker vidi v moderni in demokratično urejeni državi pravi in stvarni izraz narodnega in državnega edinstva, stvarni pogoj za gospodarski in kulturni razvoj celokupnega naroda in še posebej z ozirom na sporazumno izvršen akt ujedinjenja 1. decembra 1918, smatra Narodna radikalna stranka za svojo dolžnost, da brani to državo z vsemi razpoložljivimi silami in z vsemi sredstvi, ki jih dajejo državni zakoni za to obrambo.

Kot resna in zares svobodoumna stranka niti ne pomisli na kakršnokoli nasilje. Radikalna stranka bo z iskrenimi političnimi razlogi in z močjo zakona branila zakonito

Za pošten in bratski sporazum

Ljubo D. Jurkovič.

Vsled nespametnega zadržanja opozicijskega bloka je prišla politična situacija v narodni skupščini na mrtvo točko.

To nevzdržljivo in nezdravo stanje prihaja od mnenja enega dela opozicije, češ da naša država pravno še ne obstoja. Od volje tega dela opozicije naj bi bila odvisna forma naše države in njena notranja ureditev. Samoposebi se razume, in to je jasno vsakemu razsodnemu človeku, da so to stvari, o katerih ne more biti več govora.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev obstoja, je priznana od vsega sveta, ima svojo ustavo in na podlagi te ustave se mora razvijati njeno politično življenje. Naloga vseh naših političnih strank, tako onih na vladi kakor onih v opoziciji, mora biti delo za čim boljše našo splošno narodno in državno politiko, da se čim preje odstranijo mnoga zla, ki ovirajo naš mladi državni organizem, da se uredi naša uprava, da se izenačijo zakoni, da se uredijo naše finance itd. V tem naj se razpravlja v naši narodni skupščini in v našem časopisju. Edino s takim delom se morejo naše politične razmere izboljšati, da se bo v naši državi čutil srečnega vsak državljan.

Ako se bo pa nasprotno v narodni skupščini in v našem časopisju razpravljalo samo o tem, da li naša država obstoja ali ne, ali naj bo monarhija ali republika, ali celo nekaka neufnalna človečanska seljaška republika, se naše politične razmere ne bodo nikdar uredile in do te borbe bodo imeli koristi samo korupcionisti in politični špekulanti, ljudstvo pa bo vsak dan bolj nezadovoljno, izgubljalo bo vero in ljubezen do države, sovraštvo in antagonizem med posameznimi deli našega troimenskega naroda pa bo vedno večje.

V slučaju kakršnikoli mednarodnih komplikacij bi se našli v zelo nevarnem položaju, naša država ne bi bila urejena, naše finance bi bile slabe in naš narod ne bi bil navdušen in pripravljen za boj, tako, kakor bi bilo treba v trenutku nevarnosti in preizkušnje. Ako bratje Hrvati in Slovenci nimajo za brate Srbe, za srbske državnike in najzašušnejše može, ki so žrtvovali vse za dr-

žavo in celokupni narod, mti ene lepe besede, ampak samo psovke in zaničevanja, s kašno moralno pravico morejo zahtevati od istih Srbov, da dajo svojo kri za svobodo Hrvatov in Slovencev pod tujim jarmom?

Tako zadržanje večine bratov Slovencev in Hrvatov ne more roditi dobrih sadov ne za državo in ne za njih same. Tako ponašanje je poleg tega nemoralno ter popolnoma upravičeno izziva odpor v duši vsakega Srba in vsakega poštenega človeka. Nam je zelo dobro znano, da v naši državi še marsikaj ni dobro in da ni tako, kakor bi moralo biti da pri tem greši marsikateri Srb, toda vse to se more popraviti z dobro voljo, iskrenim srcem in bratsko ljubeznijo, ne pa s psovkami in zaničevanjem najintimnejših patrijotičnih čustev in največjih narodnih svetinj vseh Srbov.

Taktika in politika predstavnikov večine Hrvatov in Slovencev se mora temeljito spremeniti in stopiti na pravo pot iskrenega sodelovanja in sporazumnega dela vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Pri hrvatskih in slovenskih politikih mora prevladati pamet, da se pomirijo politične strasti, da se more pričeti složno delo za dobro državne in narodne celote. Narodni poslanec v narodni skupščini Srbov, Hrvatov in Slovencev mora skrbeti za interese vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev in ne samo za interese onega dela, kateremu slučajno pripada. Edino tako se bodo v naši državi uredile politične razmere in naša država bo postala močna in ugledna.

Zadosti je prepirov in neplodnega psovjanja, pričeti moramo s stvarnim in resnim delom!

Narodna radikalna stranka, ki je v najnovejši zgodovini našega naroda igrala glavno in odločilno vlogo in jo igra po svojih prvkih tudi v sedanjih težkih notranjih političnih situaciji, bo porabila vse svoje moči in sposobnosti, da izvleče našo državo iz te situacije in bo iskreno delala na to, da se bodo počutili vsi naši državljanji srečni in zadovoljni. Radikalna stranka se pri ureditvi teh razmer ne bo poslužila nasilja in nelepkih sredstev, kakor to mislijo kratkovidni in neiskusni politiki, temveč želi, da se razmere v naši državi uredijo sporazumno in pošteno.

Separatisti in samouprava

Avstrijska misel je v zavesti svojih prošlih grehov po polomu Dunaja začasno zamrla, toda počasi se je na solncu svobode, ki so jo prinesle srbske zmage, pričela zopet oživljati. In kakor se je v prošlosti krvavo borila proti srbsko-hrvatski slogi za račun Avstrije, tako se sedaj bori proti državnemu in narodnemu edinstvu Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kakor je nekdanja Avstrija s svojimi obljubami o federalizmu vzdrževala hrvatski šovinizem z namenom, da jih loči od Srbov, tako vzdržujejo danes strupeni ostanki avstrijakantstva piemenski šovinizem Hrvatov in Slovencev, da bi jih ločili od Srbov. Isti cilji in ista sredstva.

Zato delajo zastopniki avstrijakantstva z vsemi silami na to, da bi se za vsako ceno razbila zajednica in da bi se vstvaril med Srbi ter Hrvati in Slovenci močen jez. V to svrhu klevetajo in grdiijo srbski del našega naroda s peklenskim namenom, da bi izzvali na njegovi strani reakcijo proti Hrvatom in Slovincem. Nekateri naši politično slabi listi vsled nerazsodnosti svojih urednikov že vle-

čejo na to stran v veliko zadovoljstvo gnusnega avstrijakantstva, ki se raduje, ko vidi, kako se uresničujejo njegovi peklenski načrti.

Kakor hitro — in to se zgodi kmalu — se integraino uvede zakon o samoupravah, se bo zadnji kmet na Hrvatskem, v Sloveniji in v drugih pokrajinah prepričal, da živi v svoji svobodni narodni državi, v kateri uživa vse pravice, s katerimi se more ponašati samo najkulturnejši narod. Kakor hitro bodo kmetje uvideli, kaj jim daje samouprava, ne bodo več sledili svojim dosedanjim demagoškimi voditeljem. Zato se separatisti vseh struj tako silno borijo proti samoupravi, ker so prepričani, da se bo kmet zavedel svojih pravic in da se bo vladal sam. Odtod njihov boj proti »parcelaciji«, kakor imenujejo separatisti samoupravo. Ko bo naš kmet uvidel, kaj pomeni zanj samouprava, se bo prepričal, da je srbski del našega naroda razdelil vse svoje na bratski način med Hrvate in Slovence.

Tedaj pa bo odzvonilo vsem separatistom na Hrvatskem in v Sloveniji!

Tisk in politična morala

Leon Gambetta je nekoč dejal, da protifarška gonja ni nikakšno izvozno blago. Tudi v času, ko je Combes uprizarjal orgije, so se pametni Francozi spominjali resničnih in globokih besed, ki jih je izustil liberalni pravak Gambetta. Naš slovenski napredni tisk je — žal — zapadel ekstremu onega, kar je smatral Gambetta kot aksiom svoje politike. Monopoliziralo je borbo z mlino na veter, da narod ne bi videl velikih gospodarskih, socialnih in kulturnih problemov, ki nujno pričakujejo rešitve v smislu zahtev moderne dobe. Povsem razumljivo je torej, da se je morala iz take mentalitete (ki ji manjka resnično dostojanstvo liberalizma) izcimiti prejalislej politična nemoralnost prve vrste. Ta nemoralnost je vzklila v letih, ko so bili strelski jarki polni raztrganega človeškega mesa in ko je vojna špekulacija v ozadju prvič okusila sadove propalih metod, s katerimi se je sistematično ubijala v ljudeh vera v nekaj lepšega, nekaj boljšega.

Svetovna vojna je brez dvoma povzročila ogromna opustošenja. Severna Francija nam kaže, da se morejo materialne razvaline obnoviti v kratkem času. Strašne pa so posledice v moralnem pogledu. Povojna psihozoza se reži izpod krinke krutega materializma, ona je tista moč, ki sugerira nezmožnemu štreberstvu solidno znanje, šarlatanu poštenost, narodom nekulturno prepotenco, tisku pa, ki bi moral vsaj od časa do časa izpraševati vest takozvanega javnega mnenja, varanje širokih mas. Ali se zaveda slovenski napredni tisk, odnosno njega posestniki, da je danes rotacijski stroj podoben ogromnim možganom, s katerimi mislijo desetstisoči ljudi naenkrat, skoro istočasno? Ali se zavedajo lastniki našega naprednega tiska, da so taki pojavi, kakor jih beležimo v »mladinskih« glasilih, dokument naše sramote, da so nekak testimonium paupertatis naše kulture? Ali res nimamo drugih skrbi, kakor organizirano borbo proti vplivu cerkvenih bratovščin, ko se oglašajo pred durmi velevažne vprašanja naše duhovne in materialne restavracije? Silna je odgovornost tiska pred narodom in človečanstvom. Gre za to, da se po svetovni vojni vzgoji generacija, ki se bo urila za plemenito tekmovanje z drugimi narodi. V to svrhu je treba bolnemu narodnemu organizmu vbrizgavati zdravilni serum kreposti, prosvitljene samozavesti, ljubezni do domače grude.

Kaj pomagajo najhujše rodoljubne tirade, vsi oklici na zavest narodne omladine itd., ako pa se istočasno širi ogabna gonja, če procvita sovraštvo tam, kjer bi bila potrebna konperacija in »ozitje? Propast napredne misli v Sloveniji ni rezultat podvojene delavnosti duhovščine, marveč v veliki meri posledica taktike, katero so si prikrojile napredne stranke. Najprej so pognali ogromno večino slovenskega ljudstva v okrilje nasprotnega tabora, sedaj pa skušajo to večino privabiti nazaj z grožnjami, obrabljenimi lažmi, s podtikovanji in s sistematičnim zastrupljanjem doslej še čistih narodnih studecev.

Zapeljano slovensko ljudstvo je treba pridobiti s poštenim pozitivnim delom. Tisti, ki dnevno snubijo njegove simpatije s pavšalnim obtoževanjem so v temeljiti zmoti, če mislijo, da se bo dal narod premotiti. Slovensko ljudstvo je še toliko pošteno, da bo dosledno zavračalo vse »narodne« in »napredne« koncepcije, ki jih zagovarja politično nemoralen tisk.

(»Intranje Novosti«, 8. decembra 1923.)

Našim članom in somišljenikom!

Po sklepu glavnega odbora Narodne radikalne stranke v Beogradu je »Radikalni Glasnik« v smislu čl. 81 in 82 strankinih statutov edino odobreno glasilo radikalne stranke v ljubljanski oblasti.

Zato je vsak naš član dolžan naročiti se na svoje glasilo. Mnogi so to že storili, mnogi pa še do danes niso izpolnili svoje dolžnosti do strankinega glasila. Zahvaljujemo one, ki so izpolnili svojo dolžnost ter jih prosimo, da še nadalje skrbijo za širjenje radikalnega časopisja. One pa, ki še niso storili svoje dolžnosti, prosimo, naj izpolnijo svojo patriotično in radikalno dolžnost v najkrajšem času.

Narodna radikalna stranka je postala v Sloveniji odločujoč faktor, brez katerega se ne more več voditi politika. To so uvideli celo naši največji nasprotniki. Število naših somišljenikov in organiziranih članov je vedno večje, le žal, da število naših naročnikov ne odgovarja številu slovenskih radikalov.

Kakšnega pomena je časopisje za stranko, je znano vsakemu, ki se le malo zanima za naše javne posle v politiki. Brez časopisja ni mogoče niti zamisliti uspešnega dela. Časopisje nadomešča živo besedo ljudi, ki jih veže ista politična organizacija, ki pa ne morejo biti vedno v osebnih stikih s pristaši svoje stranke.

Časopisje vrši tudi druge važne naloge. Skrbeti mora za vse javne potrebe širokih ljudskih slojev, skrbeti mora za nacionalne, gospodarske, kulturne in socialne potrebe strankinih članov in celokupnega naroda. Da pa more časopisje v polni meri vršiti svoje dolžnosti, je treba, da ima v širših slojih čim večje število naročnikov in bralcev, ki od časa do časa razpravljajo v svojem časopisu o imenovanih potrebah. Ker pa se danes zbirajo vsi po svojem političnem prepričanju, je samo po sebi razumljivo, da zahteva stran-

kin časopis od svojih strankarskih pristašev, da ga širijo in mu pomagajo z naročnino.

Nikakor se ne sme dopustiti, da bi nosili velika bremena, ki jih zahteva izdajanje strankinega lista, samo posamezniki, ker bi se ti hitro izčrpali. To tudi ni dobro iz drugih razlogov. Ker posamezniki nosijo vse žrtve, se lahko zgodi, da hočejo imeti ti vse pravice in tako je mogoče, da tako časopisje večkrat greši, kar bi se ne smelo nikdar zgoditi. To vidimo predvsem pri gotovem nam nasprotnem časopisju.

Naš »Radikalni Glasnik« kot organ Narodne radikalne stranke v ljubljanski oblasti bi moral imeti poleg števila svojih organiziranih članov še najmanj enkrat toliko naročnikov. Potem bi časopis vršil svojo dolžnost mnogo lažje in z večjim uspehom. Potem bi bilo tudi kmalu mogoče izpolniti željo mnogih naših prijateljev, ki je tudi naša želja v interesu stranke v Sloveniji, da se list razširi in poveča.

Zato apeliramo na vse naše organizacije in člane, da se resno poprimejo dela in da izpolnijo svojo dolžnost do strankinega lista. Posebno pričakujemo to od predsedstev naših organizacij in od predstavnikov narodne inteligence, ki je v naših vrstah.

Narodna radikalna inteligenca se mora zavedati, da je nasprotno časopisje dobro organizirano in da se naši nasprotniki ne strašijo največjih materialnih žrtev, da povečajo in okrepijo svoje časopisje, od česar imajo zopet korist: s širjenjem svojega časopisja pridobivajo nova materialna sredstva in na ta način širijo v ljudskih masah svojo politično misel, ki je z našo v največjem nasprotstvu.

Na delo za naše časopisje! To bodi sveta dolžnost vsakega zavednega slovenskega radikala!

Iz notranje politike

Min. predsednik g. Pašić se je vrnil v nedeljo z Bleda v Beograd. V posebni seji ministrskega sveta je poročal o poteku svojih referatov kralju.

V notranji situaciji se bližamo važnim in odločilnim dogodkom. V Beogradu se vršijo intenzivne priprave tako na strani ustavobraniteljev kakor na strani opozicijskih strank. V vladnih krogih smatrajo, da bo na novo pričeta borba opozicije brezuspešna, ker se ne morejo delati kompromisi med jasno začrtano državno politiko na podlagi vidovdanske ustave in med meglenimi cilji heterogene opozicijske skupine, ki nima nobenega programa za državno vodstvo. Gotovo je, da bodo ostali radikali na svojem dosedanjem stališču in da ne bodo pristali na nobeno kompromisno vladno, ki bi le podaljšala sedanji položaj. Opozarjamo naše bralce na predavanje ministra dr. Lazarja Markovića, ki ga pričakujemo na prvi strani.

Radice ne sme več na Dunaj. Avstrijska vlada je prepovedala Radice bivanje na Dunaju, ker je za časa svojega zadnjega bivanja kršil azilsko pravo s tem, da se je bavil z aktivno politiko.

Neresnične vesti o oboroževanju. Zunanje ministrstvo je izdalo komunike, v katerem najodločnejše demantira časopisne vesti o oboroževanju naše države. Naša vlada ni nameravala najeti nobenega posojila za oboroževanje, niti nimajo orožne tovarne v Češkoslovaški in Avstriji nobenih naročil za oboroževanje naše vojske. Tudi avstrijska vlada je demantirala tozadevne vesti.

Imamo zakone.

Samouprava (Beograd): Našim prijateljem jejo in se ogibljuje vseh eventualnih izzivanj. Kajti kdor izziva, ve, kaj hoče. Zato se ne sme dopustiti, da se izpolni žeja izzivača. Imamo zakone, ki jamčijo vsakemu državljanu vse njegove pravice. Na te zakone se je treba opreti. Za izreke proti zakonu imamo tudi zakonske predpise. In ti zakoni bodo brezdvomno vedno zadeli in dosegli izgreznike.

Iz vsega sveta

Konferenca Male antante.

V Prago je odpotoval naš zunanji minister dr. Ninčić s pomočnikom Gavrilovičem in šefom tiskovnega oddelka v zun. ministrstvu Ivkovičem. Konferenca se prične 11. t. m. v slavnostni dvorani zunanjega ministrstva na Hradčanih. Treba je pripomniti, da ima ta konferenca navaden značaj sestankov državnikov Male antante in da so neresnične vesti o kakem posebnem namenu z ozirom na evropsko politiko.

Italijansko-češkoslovaški sporazum.

Te dni je bil podpisan v Rimu sporazum za sodelovanje med Italijo in Češkoslovaško. Sporazum sta podpisala Mussolini in češkoslovaški poslanik v Rimu Kybal. Sporazum se predloži v registracijo Društvu narodov, nakar se objavi. Italijansko časopisje poveličuje ta sporazum kot veliko važnost in izreden uspeh Italijanske zunanje politike.

Položaj v Italiji.

Preiskava proti morilcem poslanca Matteottija se nadaljuje. Izdana so bila povelja za nove aretacije. Zaslišanih je bilo več vplivnih politikov, ki so baje izjavili zelo važne stvari. Ročni kovček, ki so ga našli pri morilcu Dumineju, je bil last poslanca Matteottija. Rimsko časopisje še vedno vzdržuje svoje trditve, da je bilo Matteottijevo truplo tajno sežgano z vednostjo visoko stoječih oseb. Vodstvo socialistične stranke je razpisalo nagrado 25.000 lir onemu, ki bi našel Matteottijevo truplo, ali preskrbel točne podatke, kako je bilo truplo skrito in sežgano. — Razpoloženje v Italiji ni v prilog fašizmu, katerega ustanovitelj in vodja Mussolini je postal zadnje čase zelo »ponižen«.

Revolucija v Braziliji.

Zadnja poročila vedo povedati, da je izbruhnila v Braziliji revolucija. Revolucionarji so v več mestih zasedli državna poskopsja in prerezali vse zveze z glavnim mestom.

Nove knjige

Dr. Jože Rus: Slovenska zemlja, kratka analiza njene zgradnje in izoblike. Splošna knjižnica — znanstvena zbirka št. II, V Ljubljani 1924. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna, 48 strani 8°. Cena broš. Din 24.— vez. Din 32.—

S to novo knjigo našega znanega geografa in statistika dr. Jos. Rusa je naša znanstvena literatura zopet obogatela za važen in zanimiv geo-morfologičen spis. V prvem delu razpravlja spis o gradbeni zgodovini slovenske zemlje, o njeni paleogeografiji in tektoniki, drugi del pa obsega preobrazanje površja slovenske zemlje in govori o terciarni pokrajini, o razvoju rek in o ledniškem preobrazanju tal. Spis zaključuje s poglavjem o oblikah in hidrografiji Krasa. Posebno zanimiva je v tem poglavju avtorjeva teorija o jezeritvi cerkniškega polja.

Lepo in okusno opremljeno knjigo v veliki osmerki spopolnjuje 10 jasnih in čistih slik, ki posebno nazorno ilustrirajo posamezne točke razprav. Da je delo še bolj pregledno, je na koncu dodan stvarni register, ki izdatno olajšuje uporabo knjige. Prepričani smo, da bo knjiga vzbudila veliko zanimanje v vseh znanstvenih krogih, posebno še, ker nudi tudi v terminologičnem oziru mnogo novega in zanimivega materiala. Ker je ta zvezek »Splošne knjižnice« tudi po svoji nizki ceni vsakomur dostopen, smo gotovi, da se bo čimveč razširil ne samo v Sloveniji, nego tudi v ostali Jugoslaviji.

Socijalni vestnik

Delavske mezde se bodo izplačevale ob sredah. Beograjska trgovska zbornica je sprejela načrt Masarykove akademije o izplačevanju delavskih mezd ob sredah. Načrt je utemeljen s tem, da delavstvo, ki prejema ob sobotah svojo plačo, znaten del zaslužka tekom nedelje potroši po nepotrebnem.

Izseljeniška kvota za našo državo znaša po najnovšem ameriškem zakonu 671 oseb letno.

Počitek za steklarje. Konferenca Delavskega urada v Ženevi je te dni razpravljala o delovnem času v glažutah. Konferenca se je izrekla za 24 urni tedenski počitek.

Odgovori uredništva

Železničar: Naznanite slučaj najprej svojemu uradnemu predstojniku. — J. K. Celje: Obrnite se na tamošnjo organizacijo radikalne stranke. — Učitelj: Spročite omenjeno strankinemu tajništvu, ki bo zadevo uredilo. — Maribor: Vaša stvar spada v delokrog okrožnega odbora NRS v Mariboru. — Kmetovalec na Gorenjskem: Radikalna stranka je največja kmečka stranka v državi, ker tvorijo večino njenih članov kmetje. Berite naš list, ki pogosto piše o kmečkem programu NRS. Za ostale številke se obrnite na upravo lista, ki Vam bo radevolje ustregla, kolikor jih ima še na razpolaglo. — Delavec: Preberite pazljivo članek »Ideja radikalizma« v zadnji številki »Radikalnega Glasnika«. — C. r. P.: Spročite zadevo strankini organizaciji v P.

Radikali!

Vsak član naj si šteje v svojo sveto dolžnost moralno in materialno podpirati strankino organizacijo v dosego njenih vzvišenih ciljev.

Agitirajte za našo stvar, širite med svojimi tovariši radikalno časopisje!

Vsak član bodi naročen na »Radikalni Glasnik«!

Pokret Narodne radikalne stranke

Članom stud. rad. kluba „Slovenski Jug“

Nahajamo se pred vojnimi političnimi dogodki, zato se mora radikalna omladina osobito akademska, organizirati v močno falango, da bo pripravljena v vsakem trenutku stopiti v borbo za obrambo domovine.

Narodna radikalna stranka je vedno hladnokrvno sprejemala napade od vseh strani, in ta je tudi na srečo domovine zmagala. Toda za svoj uspeh je dolžna zahvalo samo disciplini in organizaciji svojih članov, ki so bili vedno pripravljeni na odpor in borbo.

NRS dasi osamljena braniteljica in čuvarica stanja, pridobljenega z milijoni narodnih žrtev, je stopila v borbo z vsemi tistimi, ki se nočejo ali ne morejo sprijazniti z ustvarjenim stanjem.

V to borbo naj stopijo mlade in sveže moči, naj vstopijo ljudje energični in navdušeni.

Naj stopijo na delo in v borbo povsod; v vsakem kraju v vsakem mestu v vsaki vasi.

Člani, delajte v tem smislu, ker to zahteva od Vas narodni radikalizem.

Agitirajte čez počitnice, in nas obvestite

o svojem delu.

Samo s sistematičnim delom in agitacijo med najvišjimi kot med najnižjimi sloji bomo razvili svoj program do konca.

Ne smemo biti v politiki malodušni, temveč biti moramo radikalni.

Najboljšo priložnost imate doma, kjer morete najlažje razviti vso svojo delavnost. Na delo torej!

O svojem uspehu se boste prepričali tedaj, ko bodo državljani naše kraljevine javno izrazili svoje politično mišljenje.

Z bratskim radikalnim pozdravom
odbor »Slovenski Jug«.

— Redna seja mestnega odbora NRS v Ljubljani se vrši v torek 15. t. m. ob 20. uri v strankini pisarni, Wolfova ulica št. 1-I.

Naše člane

v vseh krajih Slovenije prosimo, da nam poročajo o vseh važnejših in zanimivih dogodkih v domačem kraju. Kdor ima kakšno pritožbo v javnem interesu itd., naj jo sporoči uredništvu »Radikalnega Glasnika«, Ljubljana, Wolfova ulica št. 1-I. Uredništvo bo vse tozadevne dopise, kolikor niso za priobčitev, izročilo strankinemu tajništvu v nadaljnje poslovanje.

Za zmago radikalizma

Poziv radikalni omladini.

Ideja radikalizma, ki se je začela tako močno razvijati v času našega trhlega političnega življenja, je pokazala v praksi nedosegljive lastnosti za politične in meščanske svoboščine. Kakor v teoriji tako v praksi je prinesel radikalizem bojevitost z disciplino volje, kar je dajalo moč njegovim voditeljem. Toda narod je bil tisti, ki je prilastivši si idejo radikalizma dal možnosti radikalni stranki, da izvede reformo do takratnega našega političnega življenja in da stoji na braniku tako težko pridobljene politične in meščanske svobode.

Radikalna stranka, ki bazira na sistemu radikalizma, želi, da se tudi v teh dnevih kar najbolje in najsolidneje organizira. Da pa omladi svoje moči, zato se mora postaviti radikalna omladina v prvo vrsto političnega boja.

Po osvobojenju in ujedinenju našega troimenega naroda se je leta 1919 obnovila organizacija beograjske radikalne omladine, ki je že obstojala pred vojno. Kakor po vojni, tako vrši tudi danes beograjska radikalna omladina funkcijo centralnega odbora za organizacijo radikalne omladine v vsej državi. Toda ta organizacija se v preteklem času še ni popolnoma izvedla. Zato pa je nujno potrebno, da se radikalna omladina organizira v vsakem srezkem in okrožnem mestu in da na vsakem mestu širi ideje radikalizma in poučuje ljudstvo o zgodovini radikalne stranke in pojasnjuje vlogo na pridobivanju političnih in meščanskih svoboščin, povdarjajoč njeno vlogo tudi v sedanosti. Klubi radikalne omladine morajo biti šole za politično in moralno vzgojo svojih članov in jim na ta način dati sposobnost za aktivno delovanje v radikalni stranki sami.

Dosedaj je radikalna omladina organizirana v velikem delu naše države in zato so potrebne kolikor mogoče velike medsebojne vezi in potrebna je čim večja disciplina organizacije radikalne stranke in radikalne omladine. To je naš cilj.

Živimo v časih, ko se snuje radikalna stranka iz temelja. Kot žrtve časa so padli naši vrli borci — voditelji. In ravno radi tega je potrebno, da radikalno stranko z veliko voljo in energijo organiziramo in razširjamo kot v času njenega početka.

Radikalna stranka ne pozna verske, nacionalne ali plemenske razlike: mi smo proti vsakemu ustvarjanju političnih strank, ki so na verski ali plemenski podlagi. Radikalna stranka sprejme v svojo sredino vsakega častnega in poštenega državljana in skrbi, da ga vzgoji v duhu radikalizma. Ne smemo skrbeti za osebnosti in zase, temveč le za idejo stranke same. In za to mora radikalna omladina paziti predvsem na vprašanje politične morale kot tudi na vprašanje svoje politične akcije.

V organiziranih omladinskih klubih morajo biti večkrat predavanja in sestanki. V duhu idej radikalne stranke pripravljajmo ljudi, ki bodo kot apostoli nosili idejo radikalizma. Z živo besedo pripravljajmo radikalne agitatorje in uspeh radikalne stranke in radikalne omladine ne izostane. Ne smemo pozabiti, da je dosedaj že preko 50.000 radikalnih omladincev, in da moramo to število pomnožiti. Ni pa dovolj, da se človek imenuje samo radikal in stem konča že svojo politično akcijo. Nam so potrebni ljudje, ki morajo politično razumeti radikalizem in ki se bodo zanj navdušeno borili z živo besedo. Vsak radikalni omladinec mora razjasniti svojemu bližnjemu, ki ni radikal, naše ideje. On ga mora prepričati o naših idejah in ga tako pridobiti za našo organizacijo. Z vnetim in skupnim delom si mora pridobivati čim večje število radikalnih omladincev in s tem se tudi stranka širi in jači.

Na delo, da se v vsakem mestu organizira radikalna omladina! Združimo se in pojdemo v boj za politične in meščanske pravice, za katere se je radikalna stranka borila nad trideset let in za katere se še danes bori!

Tedenske vesti

— Kraljevska dvojica, ki je posetila v nedeljo in ponedeljek Plitviška jezera in nekatera dalmatinske kraje, se je v torek vrnila na Bled.

— Kraljevo kronanje. Priprave za kraljevo kronanje v zgodovinskem samostanu Žiči so v polnem teku.

— Odlikovanje bokeške mornarice. Kralj je odlikoval z redom Sv. Save III. razreda občinsko zastavo v Kotoru, ki je obenem prapor bokeške mornarice in ki nosi trofejo Štefana Uroša II.

— Odlikovanje. Upravnik narodnega gledališča v Ljubljani Matej Hubad je odlikovan z redom Belega orla V. vrste.

— Nov radikalni list. V Mariboru je pričel izhajati tednik »Narodni gospodar«, glasilo NRS za mariborsko oblast. Izhaja vsak četrtek in stane letno 52 Din.

— Ustoličenje pravoslavnega patrijarha Dimitrija se vrši na svečan način 28. avgusta t. l. v Peči.

— Zbor starokatoliške cerkve v naši državi se je vršil te dni v Zagrebu. Na zborovanju so razpravljali o finančnem vprašanju, o ločitvi zakona in o pouku verouka po šolah. Zbor je poslal svoje tozadevne sklepe ministrstvu za vero.

— Za občinske volitve v Ptuj je sklenjen med Narodno radikalno stranko, JDS, NSS in SLS kompromis. Vse te stranke bodo nastopile pri volitvah skupno kot gospodarsko-socialen blok z delovnim programom, ki so ga sprejele vse imenovane stranke.

— Občni zbor Glasbene Maticice v Ljubljani 27. t. m. je imela ljubljanska Glasbena Matica svoj 23. redni letni občni zbor. Predsednik g. dr. Ravnihar je v toplih besedah pozdravil navzoče, nakar je sledilo poročilo tajnika g. Karla Mahkota. Iz njegovega poročila je razvidno, da je Glasbena Matica tudi v preteklem šolskem letu častno izvršila svojo nalogo. Kot enega največjih uspehov je zabeležiti delno podržavljenje zavoda, katero je Glasbena Matica po velikem prizadevanju dossegla vsaj v toliko, da je bilo podržavljeno devet učencev, a 35 učnih moči je bilo takratnih učencev seljivo je dejstvo, da je zavod začel v povečanem obsegu gojiti orkestralno-instrumentalno glasbo. Glas. Matica je priredila tekom leta s svojimi učenci tri javne in sedem internih glasbenih produkcij. Tajnik omenja šolo Glasbene Maticice v Novem mestu, kjer je obiskovalo pouk 53 učencev. Glasbena šola je doživela svoje 42. leto. Deli se na štiri pripravljalne razrede ter konservatorij v glasbi. Konservatorij je dal letos sedem absolventov. Javne produkcije našega konservatorija so nam podale živo sliko o njegovi umetniški višini, za kar gre vsa hvala požrtvovalnemu proforskemu zboru z ravnateljem Matejem Hubadom na čelu. Glasbena šola je štela 768 gojenec s 53 učitelji. Glasbena Matica je v pretekli seziji priredila 4 velike samostojne koncerte, ki so vsi lepo uspeli. Celotni pevski zbor šteje 90 članov, ki so nastopili tudi po deželi in sicer devetkrat izven koncerta. Orkestralno društvo ima 29 članov, ki so sodelovali na koncertih Glasbene Maticice s hvalevrednim uspehom. Prosvetno ministrstvo je naklonilo društvu večjo podporo. Gospod Mahkota je za svoje požrtvovalno delo kot tajnik žel splošno priznanje in pohvalo. Poročilo blagajnika g. Lasbacherja nam slika relativno povoljno blagajniško stanje, nakar občni zbor blagajniku in vsemu odboru podeli absolutorij. Predsednik dr. Ravnihar predlaga, da občni zbor izreče zahvalo vsem, ki so delovali za obstoj zavoda ali ga kakorkoli podpirali. Predlog je bil z odobravanjem sprejet. Nato se spomni predsednik umrlih članov in dobrotnikov zavoda. Nato je bil občni zbor zaključen.

— Odvetniška zbornica za Slovenijo je imela dne 2. t. m. v sodni palači svoj redni letni občni zbor, katerega se je udeležilo tudi več izvenljudskih odvetnikov. Po otvoritvi je zbornični predsednik dr. Majaron govoril pok. dr. Vladimiru Sernecu posmrtnico, ki so jo navzoči stoji poslušali in zaklicali »Slavo« spominu vsesplošnega pokojnika. Po dnevnem redu se je najprvo razpravljalo o pritožbi proti odborovemu sklepu, s katerim se je odklonil vpis v imenik odvetnikov; pritožba se ni stvarno rešila, ker treba še poizvedb o novih okoliščinah. — Sledila so potem poročila odborova o poslovanju zbornice v letu 1923. Statistika kaže, da je bilo koncem leta 1923 vpisanih 186 odvetnikov in 62 odvet. kandidatov: se-

daj pa je 191 odvetnikov (v Ljubljani 64, v Mariboru 32) in 70 kandidatov. Zastopstvo revnih je tudi lani narastlo; tako so ljubljanski odvetniki zastopali ex-offo v 104 civilnopravnih in 138 kazenskih slučajih; odvetniki v Mariboru v 128, odvetniki v Celju v 41 in odvetniki v Novem mestu v 25 — civilnopravnih sporih. Pri odboru je v letu 1923 došlo 2.192 vlog, pri disciplinarnem svetu pa 30 prijav. Odborovo poročilo, katero je podal odbornik dr. Ivan Lovrenčič, navaja tudi važnejše stanovske sklepe, ki so se povečini priobčili zborničnim članom s posebnimi okrožnicami. Odbor je že lani majnika meseca predložil ministru pravde spomenico, vsled katere naj se skrbi za temeljito in povsem zadostno regulacijo sodniških plač. Ker ta zadeva še sedaj ni v interesu pravosodja urejena, je k tej točki na predlog podpredsednika dr. Žirovnika občni zbor sklenil, da se odbor ponovno zavzame za čimprejšnjo ustrežno rešitev. — Predložene zbornične račune in račun Podporne zaloge za leto 1923 je občni zbor povsem odobrjal in je glede na naraščajoče izdatke in glede na redno mesečno podporo, ki jo dobiva oboleli odvetnik, kandidata, določil zbornični prispevek za leta 1924 na Din 200 za vsakega odvetnika in po Din 100 več za vsakega koncipijenta. Pri dopolnilnih volitvah z listki je bil za zborničnega predsednika izvoljen soglasno zopet dr. Danilo Majaron, ki se je za to, devetih izkazalo zaupanje posebej zahvalil. V odboru so izvoljeni kot član dr. Božidar Vodušek, kot namestnika dr. Kokalj in dr. Novak. Za predsednika disciplinarnega sveta je izvoljen zopet dr. Fr. Tomišek, kot člani pa dr. Novak, dr. Ravnihar, dr. Dragotin Treo in dr. Karej Triller. Soglasno sta bila tudi vnovič izvoljena dr. Tekavčič za zborničnega pravdnika in dr. Pirc za njegovga nemstnika. V komisijo za odvetniške izpite je bilo izvoljenih 10 članov, v komisijo za sodniške izpite, ki jo ima za nadaljnja tri leta imenovati ministrstvo pravde, je občni zbor imenoval 6 članov. — K vprašanju zastran ustanovitve stanovske zavarovalnice, katero je sprožil dr. Kokalj, je odbornik dr. Pirc pojasnil, da je to vprašanje on sam in tudi poseben odbor odsek proučeval leta in leta, da pa je neizvedljivost take stanovske naprave postala popolnoma jasna.

— Pokrajinski zbor Jugoslovenske Matice se vrši v nedeljo 13. t. m. v Ljubljani. Delegati vseh podružnic imajo polovično vožnjo na vseh železnicah. Vozne olajšave veljajo od 10. do 16. t. m.

— Udruženje vojnih invalidov, podr. Ljubljana sklicuje svoj izredni občni zbor za dan 20. julij t. l. v prostorih restavracije „Zlati ovčji rudi“: 1. poročilo predsednika, 2. poročilo blagajnika, 3. poročilo tajnika, 4. poročilo nadzornega odbora, 5. absolutorij, 6. volitev novega odbora, 7. volitev delegata za kongres in skupščine I. O., 8. slučajnosti. — Dolžnost vsakega člana je, da se tega občnega zbora udeleži.

— Radiotelegrafске šole se ustanovijo v Zagrebu, Ljubljani, Splitu, Sarajevu, Novem Sadu in Subotici.

— V bodočem šolskem letu bodo po odredbi prosvetnega ministra povišani honorarji učiteljem v sledečem redu: popolnoma kvalificirani redni učitelji srednjih in strokovnih šol ter oni z višjim tečajnim izpitom za srednje šole in z redno fakultetno izobrazbo, bodo prejeli za izvršene ure učnih predmetov po 50 Din, za neobligatne predmete pa po 30 Din. Ostali, ki nimajo navedene kvalifikacije, dobe za obvezne predmete po 30 Din, a za neobvezne po 25 Din. Veroučitelji, ki niso zadostili določbam § 62 zakona o srednjih šolah, se smatrajo za učitelje z nepopolno kvalifikacijo. Odredba stopi v veljavo 24. avgusta 1924.

— Umor finančnega stražnika na Golci. V nedeljo 6. t. m. je umoril z nožem na vrhu Golice tik ob avstrijski meji invalid Lederer finančnega stražnika Brinška. Lederer je doma s Koroškega, pa je dobil naše državljanstvo. Bival je na Savi ter se je pečal s tilotapstvom, pri čemer ga je ponovno zalotil finančni stražnik Brinšek. V soboto je proš Lederer načelnika finančne straže na Jesenicah, naj mu dovoli iti na Golico, kjer se sestane s svojim očetom, ki pride s Koroškega. Načelnik mu je dovolil in mu dal za spremstvo stražnika Brinška. Z Ledererjem sta šla še dva njegova znanca. Na Golci je Brinšek oddal v koči puško, toda kmalu nato mu je zabodel Lederer nož v prsi, nakar je zbežal v Avstrijo. Finančna straža na Jesenicah je bila takoj obveščena o zločinu, toda Brinšek je medtem že umrl.

— Kongres grafičnih delavcev se vrši v Beogradu od 13. do 18. t. m. Kongresa se udeležijo delegati iz vseh evropskih držav. Ljubljanska podružnica zveze grafičnih delavcev šteje 749 članov.

— Silna nevihta v logaški kotlini. Proti večeru 7. t. m. je nastal strašen vihar v logaški kotlini, ki je lomil in ruval drevesa s korenino.

Več poslopij je zelo poškodovanih in porušeni. Ljudstvo ima veliko škodo, ker je vihar uničil tudi poljske pridelke.

— Tehnična srednja šola v Ljubljani. V minulem šolskem letu se je vršil na tem zavodu pouk na 11 oddelkih z 29 razredi. Poučevalo je 48 stalnih in 4 pomožni učitelji. Začetkom šolskega leta se je vpisalo na zavodu 631 rednih in 101 izreden učenec, na koncu leta pa je bilo 586 rednih in 76 izrednih učencev. Od rednih učencev je dovršilo s predpisanim uspehom 497, z nezadostnim 34 in s ponovljajim izpitom 45 učencev oziroma učenk. Na zavodu je bilo z ozirom na materinski jezik 674 Slovencev, 19 Hrvatov, 10 Srbov, 9 Slovencev in 20 neslovanov.

— Železniški promet in društvene prireditve. Dogažajo se ponovno slučajni, da naprošajo posamezna društva ali zastopstva svojih prireditelj in zabav za preložitve rednega odhoda vlakov za eno ali tudi več ur za to, da se na ta način omogoči onim udeležencem daljše prisostvovanje pri dotični prireditvi, ki se vračajo domov z vlaki. — Ne glede na to, da se z ugotovitvijo takim željam naravnost provocira nered v železniškem prometu, ogroža varnost vlakov sploh in so tangirani tudi interesi drugih potnikov, neudeležencev, je v mnogih slučajih taka zahteva iz prometno tehničnih razlogov tudi neizvedljiva. — Zatorej opozarja železniška uprava društva in zastopstva, da se v bodoče ne obračajo več na direktcije s takimi željami, ker se pod nobenim pogojem ne bodo razpravljale oziroma vpoštevale. Društva naj blagovolijo prilagoditi svoje prireditve rednemu prometu potniških vlakov, če reflektirajo udeleženci nanje, ali pa naročiti pravočasno vsaj par dni prej primerne posebne vlake, katere bo železniška uprava uvedla po možnosti proti plačilu tarifaričnih pristojbin.

— Brzojavne in telefonske pristojbine v inozemskem prometu. Po ministrski odredbi z dne 1. junija t. l. je glede pristojbin za inozemske brzojavke in telefonske pogovore kot enakovrednost franka določenih 15 Din. Od tega dne se mora torej plačevati pri vseh inozemskih brzojavnih in telefonskih pristojbinah za vsak frank ali del franka petnajstkrotni znesek v dinarski veljavi. Pristojbina za besedo je potemtakem n. pr. za Avstrijo, Italijo (razen Reke), Madžarsko in Romunsko 2.70 Din (18 cent.), za Češkoslovaško 2.85 Din (19 cent.), za Francijo in 3.75 Din (25 cent.) itd. Pri brzojavkah, katere gredo v države, ki spadajo k evropskemu prometu, se mora zaračunati vedno še ena beseda na način se pomnože pristojbine v frankih za telefonske pogovore z inozemstvom (0.90 fr. = 13.50 Din); 1 fr. = 15 Din, 1.40 fr. je 21 Din; 1.50 fr. je 22.50 Din; 1.70 fr. je 25.50 Din; 2 fr. je 30 Din; 2.50 fr. je 37.50 Din; 3 fr. je 45 Din; 5 fr. je 75 Din; 6 fr. je 90 Din itd.).

— Uradne ure v carinarnicah. Glasom določbe finančnega ministrstva bodo poslovale vse državne carinarnice od 1. oktobra t. l. do konca marca 1925 od 8. do 12. ure dopoldne in od 2. do 5. ure popoldne. Od 1. aprila 1925 do konca septembra pa od 7. do 12. ure in od 3. do 6. ure popoldne.

— Dijaki-dnevničarji. Komisija za uradniška vprašanja v ministrstvu pravde je odločila, da se morejo sprejeti za dnevničarje oni dijaki, ki so dovršili 19 let, a po dovršenem 21. letu smejo ostati v službi le, ako so odslužili svoj vojaški rok ali regulirali vojaško obvezo.

— Bolnica za ženske bolezni v Ljubljani. V preteklem polletju se je v ženski bolnici oskrbovalo 1164 bolnic in porodnic ter 502 novorojenčkov. Skupna umrljivost je znašala 9 na 1164 t. j. 0.77 %. Na ginekološkem oddelku znaša umrljivost 5 na 627 (0.79 %) in na porodniškem oddelku 4 na 537, to je 0.74 %. Od vseh žen, ki so porodile v bolnici v času od 1. jan. do 30. jun. 1924, po številu 469, so umrle 4, to je 0.85 %. Število porodov stalno raste, letos jih je bilo 469, napram 422 v prvem polletju leta 1923. Opuščenih je bilo 427 zdravih novorojenčkov, mrtvorojenih 24 (5.12 %) in umrlo jih je 28 (5.997 %). Nad 50 % porodov je kompliciranih. — Sprejem v bolnico je še nadalje omejen v toliko, da se ne spejemajo bolnice, ki se lahko zdravijo izven zavoda, in da se sprejemajo noseče šele tik pred porodom ali med porodom.

— Zdravstveno stanje mesta Ljubljane. Zdravstveni izkaz mesta Ljubljane v času od 29. junija do 5. julija to-le statistiko: Umrlo je 15 oseb, 9 moških in 6 žensk (tujcev 7). Smrtni vzroki: življenska slabost 1, jetika 2, pljučnica 1, zastrupljene rane 1, možganska kap 1, srčna hiba, bolezni žilja 1, rak 1, drugi naravni smrtni vzroki 7. Med tem časom se je rodilo 20 otrok, 12 dečkov in 8 deklic. Naznanjene nalezljive bolezni: škrlatica 1, trebušni legar 1, dušljivi kašelj 2.

Drobtine

* Odprava fidejkomisov v Češkoslovaški. Češkoslovaški senat je sprejel od parlamenta odobreni predlog, da se fidejkomisi odpravijo.

* Velik vihar v Italiji. Ob jezeru Comu je divjal 7. t. m. velik vihar, ki je napravil ogromno škodo. Porušil je mnogo gospodarskih poslopij, hiš in skladišč, ter razdeljal tudi vojaško letališče.

* Človeško telo sestoji iz 42 odstotkov mišic, 18 odstotkov kosti, 17 odstotkov masti, 8 odstotkov droba, 8 odstotkov krvi, 4 odstotkov kože in 3 odstotkov živcev.

* Koliko pojedlo žuželke. Neki Američan je opazoval križastega pajka, ki je pojedel v enem dnevu 1 strigalico, 1 hrošča, 1 veliko modro muho in 120 mušic. To je toliko, kakor če bi pojedel človek v enem dnevu 1 krokodila, 1 jagnje, 1 mlado žirafa, 1 ovco in 120 golobov!

Gospodarstvo

Rak na krompirju.

Pri sedanjih trgovskih pogajanjih med Jugoslavijo in Italijo trdijo laški izvedenci da je naš krompir okužen na neki bolezni in vsled tega ne dovolijo urvoza in tudi ne prevoza našega krompirja. Ukinitve take prepovedi je za naše kmetijstvo dalekosežne važnosti, ker se pri nas prideluje in izvažajo veliko krompirja. Zato trpi od te prepovedi naša trgovska bilanca.

Vsak kmetovalec ve, da po nekaterih krajih, če je preveč megleno in deževno vreme, napade krompirjevo listje glivična bolezen, vsled katere se listje hitro posuši. Ta bolezen je Phytophthora infestans, ki je v učinkih podobna peronospori na trti in katero preprečimo, če škropimo krompir z galico kakor trto v vinogradništvu. Druga bolezen povzroča črna gnitje korenin krompirjevih rastlin, ki vsled tega v rasti zaostanejo, padejo po tleh in se nazadnje posuše. Se ena druga bolezen povzroča zvijanje in kodravost listov. Te tri bolezni opažamo najčešče na krompirjevih rastlinah in jih imajo tudi Italijani. Pri zadnjih dveh boleznih je treba odmrle rastline iz njive odstraniti, da se teh glivic ne prenese na gomolje oziroma v zemljo. Na gomolju se pojavlja črna lisavost gomolja, mehka gnitoba, krastavost in v najnovejši dobi rak. Prvi dve bolezni izločujeta krompir iz kupčije, torej ne pridelata več.

Neizkušen strokovnjak ali trgovec s krompirjem bi mislil, da je krastav krompir morebiti napaden od raka, kar pa v resnici ni. Tak krastav krompir, ki ima trde, posušene kraste, ali pa rise, je za konsum popolnoma sposoben, ker se ga na površju obreže. Za seme se pa ne sme uporabljati.

Rak na krompirju je nova bolezen, ki jo naši ljudje še dobro ne poznajo, in mislim, da je pri nas še ni. Rak na krompirju povzroča glivica Chrysophlyctis endobiotica, ki napada rastlino nad zemljo in prenese svoje sporangije ali vlakcnca na korenine, ker se zajedajo v staničevje, najbolj na mestih, kjer se začno tvoriti gomolji. Posamezne sporangije se zajejo v gomolji, ki se začne v svoji obliki izpreminjati. Na površju gomolja se naredijo karfilolasti glavici podobni izrastki, ki vsebujejo novo zalego raka. Bolezen povzroča, da začne krompir v vrstah kar izginevati, gomolji se popolnoma posuše in izgube. Če so gomolji navidez zdravi in z izrastki pokvečeni, je tak krompir zelo nevaren za razširjenje bolezni, ki se širi z olupki, krmiljenjem živini, v gnoju, sadikami itd. Bolezen je zelo odporna in se je po desetih letih zopet pokazala na isti nivi. Vse vrste krompirja niso tej bolezni enakomerno podvržene. Na zakuženi zemlji se krompirja ne da saditi in morebitno razkuževanje zemlje je zelo draga in zamudna stvar. Ker se prlične zgodnji krompir v kratkem kopati in se bo z njim vršila živahna kupčija, nasvetujem vsem, ki zapazijo kak nenavadno sumljiv in pokvečen krompir, da ga pošljejo preiskati kmetijsko-bakteriološki postaji v Ljubljani pri kemičnem preskuševališču ali pa kmetijski šoli na Ormu. Naša dolžnost je, da Italijanom pokazemo, da pri nas rak-bolezni ni.

Fran Malásek, Grm.

Izgledi na našo žetev

Po poslednjih poročilih o stanju naše posetve smemo računati tudi letos z zelo dobro žetvijo. Obenem z vprašanjem naše žetve pa stopa v ospredje tudi vprašanje našega izvoza, oziroma vprašanje zagotovitve zadostnih denarnih sredstev za financiranje izvoza, da ne nastane v njem zastoj in da ostane glavni dobitek doma. Letos se je razvijal naš izvoz zelo zadovoljivo, kar je razvidno iz poročil generalne direktcije carin; manj zadovoljivo pa je bilo izvedeno financiranje

izvoza, kar se pozna zlasti pri izvozu enega naših najvažnejših sezonskih izvoznih pridelkov, suhih sliv. Izvozna postavka tega produkta je dosegala zelo razveseljive postavke in so si osvojile naše sljive radi prizadevanja trgovinskega ministrstva, da se izvažajo kar najboljše blago, tudi v najoddaljenejša svetovna tržišča. Vendar prvotni producenti niso z učinkom izvozne kampanje tako zadovoljni, kakor bi bilo pričakovati, ravno radi slabega financiranja izvoza; glavni del dobička pri izvozu naših sliv, oziroma vsaj večji del dobička so imeli tuzemski izvozniki, ki so razpolagali z zadostnimi denarnimi sredstvi.

Poleg stavbnega lesa je eden naših najvažnejših izvoznih produktov koruza. Setvena poročila izkazujejo zelo dobro stanje posevkov in je pričakovati dobrega in bogatega pridelka. Ker so tudi stare zaloge še dovolj znatne, je zagotovljeno pokritje konzuma do nove žetve in se torej ni bati kakih sprememb na trgu s koruzo.

Tudi pšenice je še dovolj stare zaloge najboljše kvalitete. Žal ni pričakovati, da bo tudi nova žetev dala isto kvaliteto. Prevlažno vreme je posetvi zelo škodovano in moremo že danes reči, da bo letošnji pridelok le srednjevrsten. Tudi velike povodnji so spomladi uničile precejšen del posevke, vendar se je to deloma popravilo, deloma pa paraliziralo že poprej, ker so bile letošnje obdelane večje površine zemlje s pšenico, kakor lansko leto. Pridelok bo torej kvantitativno enak lanskoletnemu, ali pa še veliko večji, kvalitativno pa slabši.

Deloma še nekoliko slabša bo žetev ovsa. Ta produkt pri nas kvalitativno itak redno nazaduje in bo treba na vsak način odpomoči z izboljšanjem semenja.

Približno isto velja tudi o ječmenu, ki je kvalitativno nezadovoljiv. Posetev je uspevala dobro in je računati s kvalitativno in kvantitativno lanskoletni enakovredno žetvijo. Škoda le, da naš ječmen ni ravno najboljši za varjenje; dalo pa bi se tudi tu odpomoči z uvozom dobrega semenja.

Žetev rži bo srednja, vendar bo popolnoma pokrita domačo potrebo. Za nas je dovolj, ker je rž pri nas le lokalnega pomena in ne pride v poštev za izvoz.

g Umetna gnojila. Rudninski superfosfat 16% 120 Din, kostni superfosfat 18-20% 100 Din, kostna moka, bela 160 Din, Tomaževa žindra 17 do 18% 170 Din, kaljeva sol 42% 150 Din, kajnit 12 do 14% 70 Din.

g Vinogradniške potrebščine. Modra galica 9.50-9.75, žveplo 375 Din.

g Cene manufakture (na debelo v dinarjih): Šifon II. 14-18, I. 20-25; batist šifon 25-30; bela kotenina 18-21; molinos 14-21; angleški šifon 16; češki cefir I. 25-30; cefir enobaryen 19-24; Rouge 18-20; češki cefir II. 18-24; črni klot II. 27-40, I. a 45-60; hlačevina I. a 59-85, II. a 32-49.

g Nova jugoslovenska ladja. Jugoslovensko-ameriško društvo v Londonu je kupilo nov parnik od 8300 ton in mu je dalo ime »Jugoslavija«.

g Posetnikom praškega velesejma, ki bo od 21. do 28. septembra, je dovolilo prometno ministrstvo 50 odstotni popust na železnicah. Sejska uprava izdala legitimacije, na podlagi katerih se morejo doseči omenjene ugodnosti.

g Produkcija olja v Dalmaciji je znašala lani 23.786 hl.

g Državni dohodki so znašali v januarju 783 milijonov dinarjev napram 583 milijonov v lanskem januarju, v februarju 774 milijonov dinarjev napram 552 milijonov v lanskem februarju.

g Naš železniški park. I. t. m. je bilo sledeče stanje: v prometu je bilo 1707 lokomotiv za normalni tir in 50.896 vagonov, nadalje 405 ozkotirnih lokomotiv in 3824 ozkotirnih vagonov. Izven prometa 804 lokomotiv za normalni tir in 16.687 vagonov ter 303 ozkotirne lokomotive in 1036 vagonov.

g Hmeljarski kongres. Zveza čeških hmeljarjev je sklicala v Zatecu mednarodni kongres hmeljarjev. Kongres se vrši meseca avgusta.

g Kongres izvoznikarjev se vrši v Beogradu 30. in 31. oktobra t. l.

g Povišanje cen kavi. V New Yorku se je cena kavi precej zvišala, ker se predvideva manjša produkcija kave.

g Prost izvoz žita iz Madžarske. Madžarska vlada bo dovolila popolnoma prost izvoz in uvoz žita iz Madžarske.

g Italijanski proračun 1924-25 izkazuje (za finančno leto od 1. julija 1924 do dne 30. junija 1925) 17.999 milijonov izdatkov in 16.644 milijonov dohodkov, torej primanjkljaj 1355 milijonov lir. Ta deficit pa se nanaša le na izredni del proračuna; redni proračun izkazuje suficit 2737 milijonov lir.

Koroške pravljice

Slovenji križ

Severno-vzhodno od Celovca, dve uri od mesta Št. Vida, se dviguje v slovenski, a že močno ponemčeni župniji Otmanje, 1056 m visoka Št. Helenska gora. Lep je razgled s te gore, a na njenem vznožju na Gosposvetškem polju je nekdanje stalo imenitno mesto Virunum. Ob času preseljevanja narodov je izginilo starodavno mesto.

Kake pol ure na severni strani pod vrhom lepe Št. Helenske gore pa stoji križ, imenovan »Slovenski križ«, Nemci pa mu pavijo »das Windische Kreuz«. Pravzaprav je to zidana kapelica ali znamenje. Križ stoji na narodni meji med Slovenci in Nemci, četudi se deloma še severno od Št. Helenske gore okrog Visoke Ostervice govori slovensko.

O tem križu se pripoveduje, da so za časa Hunov zakopali na onem mestu bežeči prebivalci svoje dragocenosti. Tudi se pripoveduje, da so pogosto zazidali v to znamenje denar in druge dragocene stvari. Mnogi so že poskušali najti skrite zaklade in so kopali okrog križa in vrtali po stranskih zidovih znamenja. Ker so podkopali temelje, se je že večkrat podrlo znamenje in so ga morali znova pozidati. Do zdaj še ni nikdar nihče ničesar našel, a ljudje so trdno prepričani, da so tod zakopani skriti zakladi.

Kralj Matjaž

V Peci v Karavankah spi kraj Matjaž s svojo vojsko. V gori je velika votlina, sredi votline stoji kamenita miza, pri mizi sedi kralj Matjaž in spi. Okrog in krog mize pa ležijo po tleh njegovi vojaki, nepremično, kot okameneli: cela vojska spi.

Toda vsako noč ob polnoči skoči kralj Matjaž pokonci, potegne meč iz nožnice in ga brusi. Ravnotako tudi njegovi tovariši. To traja eno uro, ob eni po polnoči vtakne kralj Matjaž svoj meč zopet v nožnico, ravnotako tudi njegovi vojaki in cela vojska zopet zaspi. To se godi vsako noč.

Kralju raste dolga brada okrog mize, in ko mu bo brada trikrat zrastle okrog kamenite mize, tedaj se bo zdudil in bo poslal svoje sluge na zemljo. In če se ti vrnejo s pravim sporočilom, bo zbudil svoje viteze in jih bo pod košato lipo zbral na boj proti sovražniku krščanske vere.

REMINGTON

Mod.
12.

Brezslušni
ameriški
pisalni
stroj.

FRANC BAR, PISALNI STROJI
LJUBLJANA
CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spadajočih potrebščin.

Miklova Zala

V drugi polovici 15. stoletja so večkrat pustošili Turki po Koroškem. Tako so prišli tudi v Št. Jakob v Rožu. Domačini so se Turkom postavili v bran, utrdili so se na pokopališču, a Turki so bili presilni, kristjani so bili premagani. Mnogo so jih Turki vjeli, ki so tudi vas zažgali. Med vjetimi je bila tudi šele pred kratkim poročena mlada in lepa Miklova Zala. Turki so jo z drugimi vred odvedli v Carigad. Tu je prišla v harem nekega paše, i jo je hotel vzeti za ženo. Če prestopi k turški veri, Zala pa je ostala stanovalna in tako je preteklo sedem let in še vedno je bila vjeta.

Nekoč je pela na vrtu otožno slovensko pesmico. Stari vrtnar je slišal pesem, bil je tudi Slovenec iz Roža doma, in z novo močjo se mu je zbudilo domotožje. Posrečilo se mu je govoriti z Zalo in spoznal je, da je on njen stric, ona njegova nečakinja. Oba sta zdaj imela samo eno misel: da bi pobegnila. To se jima je tudi posrečilo.

Šla sta proti severu in prišla sta do velike vode Donave. Pesjani so ju zasledovali. Pesjani imajo samo eno nogo in eno oko sredi čela. Že od daleč zavohajo kristjana in ga sledijo kakor lovski pes divjačino. In pri tem govorijo: »Tu je bil, tu ga ni, krščanska kri diši«.

Zala in stric sta potem vedno šla ob veliki vodi (Donavi) dalje proti severu, kakor jima je svetovala neka stara Turkinja. A potovala ta samo ponoči, po dnevu sta se skrivala; stala sta v vodi, pod koreninami dreves, ki so rastle ob reki. Na glavo sta si devala zeleni drn (ruše), da jima pesjani niso prišli na sled. Nekoč so jima bili pesjani že tako blizu ze petami, da sta jih že slišala govoriti: »Tu je bil...« Tako sta hodila, vedno v smrtni nevarnosti, vedno dalje ob Donavi in potem ob Dravi in sta po mnogih težavah slednjič srečno prišla v ljubi domači kraj.

Sedem let je čakal Zalin mož na ženo. Ko je pa le ni bilo, je izgubil upanje, da se še kdaj povrne in se je sklenil znova poročiti. Ravno se je pomikal svatovski sprevod v cerkev, ko sta se vrnila Zala in stric, ki je bil preoblečen v berača. Tedaj je Zala pred cerkvenimi vrati stopila svatom nasproti in rekla: »Stojte, svatie, jaz sem Zala, ženina poročena žena.« Začuden so obstali svatie in po poročnem prstanu je mož spoznal svojo izgubljeno in zopet najdeno ženo. Poroke zdaj sicer ni bilo, a obhajali so veselo pojedino, ker se je po dolgih sedmih letih zopet vrnila Zala. Po dolgi ločitvi se je začelo zdaj za Zalo in njenega moža tem srečneje zakonsko življenje.

Pslajnarji

V neki neznani deželi bivajo Pslajnarji, pol ljudje pol psi, od česar imajo tudi ime. Imajo dve nogi kakor človek, pa samo eno oko in sicer sredi čela. Lovijo ljudi, jih pitajo, in ko se le-ti odebelijo, jih pojedjo.

Nekoč so vjeli dečka in ga dolgo pitali. Ko pa se je že bližal dan, da bi ga zaklali, se je dečku posrečilo uiti. Zbežal je čez reko, ki je tvorila mejo njihove države. Bil je rešen, ker onstran vode pslajnarji niso več imeli moči. Do vode so go zasledovali, čez pa niso mogli in so samo besno lajali svoj »hav«. Predno začno človeško govoriti, vedno lajajo kot psi »hav, hav«. Otdot tudi njihovo ime »pslajnarji«, ker lajajo kakor psi.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.
Urednik: Ivan Podražaj.
Odg. urednik: Ivo Kisovec.
Tiska »Zvezna tiskarna«.

Ruski tisk
*
RUSSKAJA PECATJ
D. Z. O. Z.
К Р С К О

ima na zalogi vse vrste

RUSKIH KNJIG

kakor beletristične, znanstvene, šolske in otroče, velika zaloga not, lastnih izdaj. - Posebna biblioteka je ruski čitajoči publiki za malo odškodnino na razpolago.

Kataloge pošljamo brezplačno.

Cene znatno znižane! .-. Plačljivo tudi v mesečnih obrokih!

SPLOŠNA KNJIŽNICA

	Broš.	Vez.
Št. 1. I. Albreht: Ranjena gruda, izvorna povest, 104 str.	Din 12-	Din 17-
" 2. Rado Murnik: Na Bledu, izvorna povest, 181 str.	" 16-	" 22-
" 3. I. Rozman: Testament, ljudska drama v 4 dej., 105 str.	" 12-	" 17-
" 4. Cvetko Golar: Poletno klasje, izbrane pesmi, 184 str.	" 20-	" 26-
" 5. Fran Milčinski: Gospod Fridolin Žolna in njegova družina, veselomodre črtice I., 72 str.	" 8-	" 13-
" 6. L. Novák: Ljubosumnost, veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str.	" 6-	" 11-
" 7. Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Utva, 111 str.	" 12-	" 17-
" 8. E. Gaboriau: Akt števil. 113, roman, poslov. E. V., 536 str.	" 22-	" 28-
" 9. Dr. Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije, 347 str.	" 24-	" 30-
" 10. I. Albreht: Andrej Ternouc, reliefna karikatura, 55 str.	" 6-	" 11-
" 11. Pavel Golja: Peterčkove poslednje sanje, božična povest v 4 slikah, 84 str.	" 12-	" 17-
" 12. Fran Milčinski: Mogočni prstan, narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	" 12-	" 17-
" 13. V. M. Garšin: Nadežda Nikolajevna, roman, poslovenil U. Zun, 112 str.	" 10-	" 15-
" 14. Dr. Karl Engliš: Denar, narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogris, 236 str.	" 26-	" 32-
" 15. Edmond in Jules de Goncourt: Renée Maupérin, roman, prevel P. V. B., 239 str.	" 15-	" 21-
" 16. Janko Samec: Življenje, pesmi, 112 str.	" 15-	" 20-
" 17. Prosper Mérimée: Verne duše v vicah, povest, prevel Mirko Pretnar, 80 str.	" 9-	" 14-
" 18. Jaroslav Vrhlicky: Oporoka Inokovskega grajščaka, veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fran Bradač, 47 str.	" 6-	" 11-
" 19. Gerhart Hauptmann: Potopljivi zvon, dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	" 16-	" 22-
" 20. Jul. Zeyer: Gompachi in Komurasaki, japonski roman, iz češčine prevel dr. Fran Bradač, 154 str.	" 14-	" 20-
" 21. Frid. Žolna: Dvanajst kratkočasnih zgodbic, II., 73 str.	" 8-	" 13-
" 22. L. N. Tolstoj: Kreutzerjeva sonata, roman, poslovenil Fr. Pogačnik	" 14-	" 20-
" 23. Sophokles: Antigone, žalna igra, posl. C. Golar, 60 str.	" 9-	" 14-
" 24. E. L. Bulwer: Posledni dnevi Pompejev, I. del	" 30-	" 36-
" 25. E. L. Bulwer: Posledni dnevi Pompejev, II. del (vtisku)		
" 26. L. Andrejev: Črne maske, drama, poslov. Jos. Vidmar, 82 str.	" 12-	" 17-
" 27. Fran Erjavec: Brezposelnost in problemi skrbstva za brezposelne, 80 str.	" 12-	" 17-
" 28. O. Župančič: Veronika Deseniška, tragedija v 5 dej. 185 str. broš	" 25-	" 32-

Znanstvena zbirka (veliki 8° format)

Št. 1. Dr. L. Cermelj: Boškovičev nauk o materiji -- prostoru -- času v luči relativnostne teorije, 52 str.	" 16-	" 23-
---	-------	-------

Za vsak zvezek je računati po Din --80 poštne in odpravnine.

Naročila sprejema **Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.**

Ne kupujte netočnih in dragih **VOZNIH REDOV!**

Dobi se

v vseh knjigarnah in trafikah po vsej Sloveniji najbolj priljubljen

VOZNI RED

vseh železn., poštних in avtomob. prog v Sloveniji s kurzno karto.

Sestavljen po najnovejših podatkih

Cena

samo **8 Din.**

Preprodajatelj popust kot pri zadnji izdaji

Naročila sprejema

Zvezna tiskarna in knjigarna, Ljubljana

WOLFOVA ULICA 1

Najcenejše nove in rabljene **pisalne stroje**

v specialni mehanični delavnici za popravo pisalnih računskih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6./I.

Barvne trakove, karbon-indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

4 koristi

1. zelo močni
2. krasna oblika
3. lahka hoja
4. nizke cene

imajo čevlji veletrgovine

R. Stermecki, Celje

s klinci podbite čevlje iz kravine, teletine in boksa izdelajo domači čevljarji. Cenik zastoj. Trgovci engros cene.

Somišljeniki, razširjajte „Radikalski Glasnik“!